

Informatiegids

Windopleiding Nederland

Opleiding Systemisch werk met Paarden

Wind, in alles dat beweegt.

Fort 5, 7924 RA Veeningen
Telefoon: +00 31 (0)6 14265244
contact@wind.nu www.wind.nu

De inhoud van deze gids en publicaties van Wind Organisatieontwikkeling zijn schriftelijk te bestellen via het secretariaat van Wind Organisatieontwikkeling:
bureauwind@tiscali.nl

Copyright 2015 Wind Organisatieontwikkeling
Het gebruik van (delen van) het materiaal is toegestaan mits een duidelijke bronvermelding wordt opgenomen.

Voorwoord

Beste deelnemer, je hebt je opgegeven voor de Windopleiding. Dank voor je interesse in dit mooie vakgebied. Voorheen heette deze opleiding: Basisopleiding Systemische Paardencoaching. Vanwege samenwerkingsverbanden met Brazilië heet deze opleiding thans de Windopleiding.

Voor je ligt de informatiegids van deze opleiding. De informatie in deze gids is bedoeld om je een goed beeld van de opleiding te geven. Daarnaast helpt het je bij de planning, voorbereiding en voortgang van de diverse blokken. Uiteraard zijn de begeleiders altijd bereid de nodige toelichting te geven.

De opleiding wordt twee maal per jaar in Nederland en een maal per jaar in Brazilië aangeboden. De huidige versie van de gids betreft alleen de opleidingen in Nederland.

De meeste opleidingsgroepen bestaan uit gemiddeld 10 studenten. De afgelopen jaren zijn tientallen systemische paardencoaches afgestudeerd en actief binnen het vakgebied. Waar nodig, huurt Wind Organisatieontwikkeling zoveel mogelijk afgestudeerde paardencoaches in voor het begeleiden en/of ondersteunen tijdens paardensessies voor klanten.

Van onze deelnemers verwachten wij een basishouding waarin de bereidheid tot samen leren, doorontwikkelen, zelfstudie en (zelf)reflectie centraal staan.

Met elke nieuwe deelnemersgroep gaan wij steeds de uitdaging aan om het vakgebied verder te ontwikkelen.

Ruud Knaapen & Muriël Daal

Inhoudsopgave

Geschiedenis	6
Integrale methode	6
Niveaus in systemische paardencoaching.....	6
Gedrag.....	6
Intrapsychisch	6
Systemisch.....	6
Casuïstiek: beschrijving van een sessie	7
De Windopleiding	8
Studiebelasting.....	8
Oriëntatie	8
Zelfstudie en reflectie.....	8
Systemisch werken.....	8
Praktijkdagen: oefenen met gastcliënten	8
Gastsessies	9
Begeleiden van een team.....	9
Laatste Blok.....	9
Didactiek.....	10
Werkwijze.....	10
Reflectie	10
Beoordeling.....	10
Evaluatie	10
Schriftelijk materiaal.....	10
Electronische leermiddelen	11
Een gemiddelde dag binnen de opleiding	11
Vorbereiding	11
Ochtend.....	11
Oefensessies met gastcliënten	11

Middag	11
Begeleiders	12
Inhoudsdeskundige Ruud Knaapen	12
Leercoach Muriël Daal.....	12
Secretariaat	13
Opleidingslocatie	13
Regelingen	13
Certificering	13
Afwezigheid	13
Verzekering	13
Betalingsvoorwaarden	14
Regelingen gastcliënten	14
Annuleringsregelingen.....	14
Bijlage I. Algemene informatie voor gastcliënten over een gastsessie	15

Geschiedenis

Wind Organisatieontwikkeling werkt met paarden sinds 1999, de werkwijze die we ontwikkelt hebben is ontstaan vanuit het werkveld. Vanuit het werk met onze bronnen, collega's, klanten en cliënten. In de afgelopen 15 jaar hebben we zorgvuldig "werkenderwijs" de methode ontwikkeld die we nu systemisch/fenomenologisch werk met paarden noemen. Deze werkwijze staat op zichzelf als 1 geheel.

Integrale methode

In de opleiding bieden wij deze werkwijze integraal aan. Dat wil zeggen: alles wat we doen en laten is te herleiden naar deze werkwijze en deze visie. Stap voor stap brengen we deze methode over op de deelnemers. Precies tot het punt waarop ze het werk eigen gaan maken, anders gaan maken, er meer van gaan maken. We verwachten daarom van de deelnemers een professionele en actieve bijdrage aan deze opleiding. Op deze manier ontwikkeld iedere opleidingsgroep het werkveld ook weer verder en daar is het ons nu precies om te doen.

Niveaus in systemische paardencoaching

Binnen systemische paardencoaching zijn successievelijk 3 niveaus waar te nemen: namelijk gedrag-, intrapsychisch- en systemisch niveau. Het gedragsniveau is veelal randvoorwaardelijk voor de overige 2 niveaus. Hierna volgt een korte toelichting.

Gedrag

Op dit niveau zijn de coaching en bijbehorende interventies gericht op het gedrag van zowel deelnemer als paard. De paardencoach doet interventies om de deelnemer bewust te maken van (het effect van) zijn gedrag. Binnen de Windopleiding wordt dit niveau verondersteld bij de deelnemers.

tot de drie basisprincipes van de kudde. Deze principes kun je zien als behoeften van de kudde. Deze zijn:

1. Kuddes willen compleet zijn.
2. Kuddes hebben ordening nodig
3. Kuddes functioneren in "service of life" of wat Hellinger noemt: Geist.

Intrapsychisch

Het paard wordt op dit niveau gebruikt als spiegel voor de innerlijke toestand van de deelnemer, bewust dan wel onbewust. De paardencoach vertaalt het gedrag van het paard, en de "gestalt" van paard en deelnemer, naar wat mogelijk bij de deelnemer innerlijk speelt.

Dit niveau is een meer fenomenologische benadering die we ook zien binnen het werken met opstellingen.

Systemisch

Het paard fungeert als indicator voor het welzijn van het hele systeem. Het gedrag van het paard is een indicator voor waar en wanneer in het systeem van de cliënt de systeemdruk verandert in relatie

Casuïstiek: beschrijving van een sessie

Als je als paardencoach in spé een sessie begeleidt kun je van te voren niet weten op welk(e) niveau(s) je zult begeleiden. Je werkt met wat zich aandient in de bak in de interactie tussen mens en paard. Jij beslist op dat moment op welk(e) niveau(s) je welke interventie(s) doet. Uiteraard toets je altijd bij de klant of het akkoord is om op het betreffende niveau te werken, zeker wanneer je werkt op de systemische laag.

Een sessie in de praktijk

Ze had me voor de sessie apart genomen en gaf aan niet de bak in te willen. Er was wel een thema, maar ze wilde daar vandaag niet naar kijken. Niet waar haar collega's bij waren. Ik gaf aan dat dat wat mij betreft in orde was. Ergens halverwege de dag, we hadden op dat moment drie mensen in de bak gehad, vroeg ik aan de groep wie de volgende wilde zijn. Een cliënt meldde zich en kwam naast me zitten. Zo beginnen we meestal een sessie: een inleidend interview met de vraag aan de cliënt waar deze naar zou willen kijken. Het paard was ondertussen aan de rand van het touw gaan staan, recht tegenover de dame die me had aangegeven niet te willen werken vandaag.

Ik zag het vanuit mijn ooghoek gebeuren, maar besloot toch verder te werken met de kandidaat naast me. Te meer omdat de dame op wie het paard nu gericht was, had aangegeven niet te willen werken. Tegen beter weten in nodigde ik de cliënt naast me uit om toch de bak in te gaan. Het paard leek zich alleen nog maar meer te focussen op de dame die niet de bak in wilde

Ik keek opzij en tussen hen was inmiddels een soort uitwisseling op gang gekomen. Zodanig, dat andere groepsleden hun stoel verplaatsten en daarmee een soort van werkruimte creëerden voor dit proces. Voor de cliënt in de bak was het inmiddels ook duidelijk dat het paard op dat moment niet beschikbaar was voor haar vraag. Ik vroeg de cliënt de bak te verlaten en stelde haar voor later verder te werken. De vrouw langs de kant leek zich inmiddels steeds meer open te stellen

voor wat er gebeurde tussen haar en het paard. Het was een indrukwekkend beeld: het paard op 1,5 meter afstand, achter het touw, doodstil zonder ook maar een haar te bewegen en volledig op de vrouw gericht. Zij op haar stoel, haar handen in haar schoot gevouwen en het hoofd iets voorover gebogen. Kijkend naar het beeld kwam de volgende zin bij me op: 'Als het mijn tijd is, kom ik ook, lief kind.' Ik had de zin in mijn hoofd nog niet gehoord of de vrouw mompelde heel zacht: 'Ik heb het gezien, ik zie het nu.' Ze keek mij even aan en knikte ten teken dat we verder konden gaan.

Na afloop vertelde ze me dankbaar te zijn dat de sessie toch spontaan plaatsvond en dat ze haar overleden zoon een plek had kunnen geven.

Reflectie

De basistechniek van het Systemisch Coachen met paarden is de houding van de coach. De coach is het belangrijkste én het meest onbelangrijk. Hij begeleidt én laat zich leiden door wat er gebeurt in de bak. De coach is gewaar van een innerlijke beweging die gemaakt wil worden in het systeem van de coachee, daar volgt een interventie uit die een waarneembaar effect heeft op het systeem in de bak. Deze continue beweging van de coach heet 'interventiecirkel'. De coach gebruikt de reacties van het paard als indicator voor de toestand in het systeem.

De Windopleiding

De huidige Windopleiding bestaat uit negen blokken. We geven hierna, de hoofdlijnen van de 9 blokken weer. Per opleidingsgroep wordt de definitieve koppeling tussen inhoud en volgorde en tempo van de 9 blokken vastgesteld en afgestemd met de deelnemers.

Tijdens de opleiding werken de deelnemers aan het behalen van competenties voor de opleiding. Deze staan in bijlage I beschreven. Om maximaal te leren tijdens en tussen de blokken is een bepaalde voorkennis vereist. Hierna geven we aan welke voorkennis nodig is. Ook beschrijven we in hoofdlijnen de inhoud van de blokken, werkwijze en het materiaal.

Vereiste voorkennis

Voor de Windopleiding is het noodzakelijk een coachingsachtergrond te hebben. Ook basis ervaring met paarden is aan te bevelen. Wat daarnaast noodzakelijk is, is het vermogen om te reflecteren op je eigen handelen. Hier wordt dieper op ingegaan tijdens het intakegesprek.

Studiebelasting

De gemiddelde studiebelasting varieert tussen de 112 en 140 uur. Hierin zit niet alleen het volgen van de 9 blokken van 7 uur maar ook het maken van reflectieverslagen, het oefenen tussen de blokken en het lezen van (verplichte) literatuur.

Oriëntatie

Tijdens blok 1 maken de deelnemers kennis met elkaar en wordt de opzet van de opleiding en de methodiek besproken. Ook wordt meteen geoefend zodat concreet wordt wat deze methodiek zoal inhoudt en vereist. Wij raden deelnemers aan meteen na dag 1 afspraken te maken om samen de inhoud uit het betreffende blok te oefenen

Zelfstudie en reflectie

Tussen de blokken worden opdrachten gericht op zelfstudie en reflectie opgegeven. Daarnaast, levert het veel

aanvullende inzichten op om met elkaar te oefenen, tussen de blokken door. Veel vlieguren maken in het begeleiden van elkaar of bevriende klanten versnelt daarbij het leerproces en het durven doen van interventies

Systemisch

Het werken vanuit systemisch perspectief doen we vanaf de start van de opleiding. De uitgangspunten van het systemisch werk nemen we mee in alles wat we doen en laten binnen deze opleiding. Zo raken deelnemers snel vertrouwd met deze manier van werken c.q. leven.

Praktijkdagen: oefenen met gastcliënten

De basisbeginselen van het begeleiden van een echte klant (gastcliënten) worden geoefend. Deze gastcliënten dragen de deelnemers zelf aan. De gastcliënten krijgen in een telefonisch gesprek achtergrondinformatie over de bedoeling van een sessie (zie hiervoor bijlage I). De gastcliënten kunnen zowel contacten uit de privésfeer als uit de werksfeer zijn. Vanaf blok 3 starten wij hiermee tot aan blok 8. In de ochtenden gebeurt de voorbereiding op een sessie. Hierbij gaat het vooral om de cyclus van waarneming naar interventie (interventiecirkel).

Gastsessies

De gastdocenten worden respectievelijk op 2 aparte opleidingsdagen ingezet. De ene gastdocente richt zich op het fenomeen welzijn van het coachpaard. De andere gastdocente zal de methodiek familie-opstellingen met de deelnemers verkennen. Hierbij zijn nadrukkelijk de eigen thema's van deelnemers aan de orde. Aan de hand van casuïstiek van de deelnemers belichten de gastdocenten hun methodiek. Er is een belangrijk verschil tussen opstellingen en het systemsich werk met paarden. Het laatste hoeft niet per se met representanten, paarden reageren toch wel op het systeem waar je deel vanuit maakt. Voor het paard is alles al aanwezig in de cliënt. Het vraagt werkelijk moed en vaardigheid om dit als begeleider te gaan lezen.

Begeleiden van een team

Indien de deelnemersgroep daarvoor kiest, wordt er geoefend met een gastteam. Het begeleiden van een team staat tijdens het laatste blok, centraal

Laatste Blok

Vragen en thema's die nog aandacht behoeven worden in de ochtend behandeld. In de middag wordt geoefend met een team en wordt deze sessie ook nabesproken. De rest van de dag staat in het teken van een afscheidsoefening, de uitreiking van het certificaat en een feestelijke afsluiting.

Reflectie van een deelnemer

"Met verbazing kijk ik terug op alles wat tot mij is gekomen en wat ik heb mogen ervaren. Toen ik aan de opleiding begon stond het voor mij vast dat dit is wat mij zou passen. Enkel een heel duidelijk beeld van competenties en hetgeen wat ik nog te leren en te ontwikkelen had was er niet. Dat het mij past werd al snel helder. Ik voel mij zeer verbonden met de wijze van systemisch waarnemen. Ik zie welke effecten het heeft en nog steeds spreekt het minimum van interventies, maar het veld zijn werk laten doen, mij erg aan. Kortom, de opleiding en alles waar ik mij van bewust wordt, roept vragen op. Ik beseft nu dat niet alle vragen antwoord behoeven, en het soms de kunst is van het aanvaarden, waardoor ik weer kan waarnemen in plaats van zien. Dat was in het begin lastig voor mij. Meer met compassie naar mijzelf kijken, 'met een zachte blik' is iets wat voortdurend terugkomt. Ik wil het graag 'goed' doen, enkel is 'goed' niet altijd hetgeen wat er is of wat nodig is. En terwijl ik dit schrijf glimlach ik, want dat ik ontrouw ben geworden aan oude gewoonten en wetmatigheden in mijn systeem, voelt nu als een verbreding in plaats van een strijd. Alsof de ruimte groter is geworden, en soms ook leeg, waarin ik het mijzelf kan toestaan het niet in te kleuren, maar te laten komen wat er is of wat is geweest."

Didactiek

De onderstaande onderdelen, vormen de basis voor het leer- en ontwikkelproces van deelnemers:

Werkwijze

Leren door doen, werken met praktijkvoorbeelden, veelvuldig oefenen, nabespreken en reflecteren met elkaar in subgroepen zijn kernactiviteiten van de opleiding.

Reflectie

Een reflectieverslag schrijf je in eerste instantie voor jezelf. Het is, naast veel meer, een manier om je leren te laten landen, zodat het niet voorbijdrijft. Voor ons is nodig dat je ons inzicht geeft in je leerproces, zodat wij waar nodig het kunnen optimaliseren.

Een reflectieverslag kan kort zijn maar mag ook uitgebreider zijn. De volgende vragen zijn leidend:

- Wat veranderde er tussen het begin en het einde van de dag?
- Hoe werkt dat op dit moment door op jou?
- Wat zet dit voor jou in werking?

Het reflectieverslag stuur je per mail naar: bureauwind@tiscali.nl

De reflectieverslagen worden altijd gelezen door de begeleiders, maar niet altijd van commentaar voorzien. De begeleiders gebruiken de inhoud van de reflecties om overkoepelende inhoudelijke thema's eruit te lichten en te behandelen. Op persoonlijke thema's wordt, desgewenst, individueel ingegaan.

Tijdens de opleiding zal steeds duidelijk worden aangegeven op welke momenten er gereageerd wordt op reflectieverslagen.

Beoordeling

Beoordeling vindt continu plaats. De beoordeling is primair gericht op het geven van feedback op de ontwikkeling die de deelnemers doormaken. Via het bekijken van de verslagen, type vragen die deelnemers stellen en veranderende concerns van deelnemers. Maar ook via de progressie op basis van een competentietabel en de reacties op de oefenmomenten tussen de blokken. Aanvullend hierop is het commentaar en de tips van de begeleiders op de video/opname van de begeleiding van de sessie met een gastcliënt. Via een reflectieopdracht wordt dit commentaar concreet vorm gegeven.

Evaluatie

Aan het begin van de opleiding levert elke deelnemer zijn ingevulde competentielijst in. Deze lijst fungeert zowel voor de deelnemer als begeleiders als rode draad voor het leerproces. Er wordt tussentijds geëvalueerd. De deelnemers wordt gevraagd naar wat nog nodig is om het werk als paardencoach goed uit te kunnen voeren. Het resterende programma wordt zoveel mogelijk, hierop aangepast c.q. aangevuld.

Na de laatste dag wordt de gehele opleiding door middel van een evaluatieformulier geëvalueerd. De resultaten worden gebundeld en teruggekoppeld aan de deelnemers. Hierbij wordt aangegeven welke zaken gereviseerd zullen worden in de volgende opleidingsgroep.

Schriftelijk materiaal

Bij aanvang van de opleiding wordt een handboek uitgedeeld en per blok wordt

het desbetreffend oefenmateriaal aangeleverd. Het betreft vaak een complexe inhoud, die eerst uitleg nodig heeft, waarna er een verdieping in de theorie en oefeningen kan plaatsvinden. Bij dit materiaal horen aanbevolen literatuur en elektronische bronnen. Deze vind je in bijlage II.

Electronische leermiddelen

Video-opnamens van de sessies met gastcliënten en reacties van de

begeleiders hierop, worden opgeslagen in dropbox. Zodoende zijn ze in het belang van het gezamenlijk leerproces toegankelijk voor alle deelnemers. Uitleg volgt tijdens de opleidingsdagen. Elke deelnemers krijgt een aparte map in dropbox. Volledigheidshalve worden alle videosessie inclusief het commentaar hierop via We-transfer verzonden

Een gemiddelde dag binnen de opleiding

Om een indruk te geven van een dag binnen de opleiding geven wij hieronder aan hoe een gemiddelde dag er zoal uitziet.

Vorbereiding

Ruim voor aanvang van ieder blok krijgt elke deelnemer een voorbereidingsmail met informatie over de voorbereiding van het volgend blok en allerhande huishoudelijke mededelingen.

Ochtend

Elk blok start om 9.30 u en eindigt om circa 16.30 u. Behalve op de dagen met gastdocenten werken wij altijd met paarden. Over het algemeen is er een terugblik op de vorige sessie en worden ingebrachte inhoudelijke vragen besproken. Daarna behandelen wij op een interactieve manier een stuk theorie waarbij deze vaak letterlijk gedemonstreerd en/of geoefend wordt.

De ochtend sluiten we af met een lunch van circa 30 minuten of zoveel als nodig blijkt.

Oefensessies met gastcliënten

Elke sessie met een gastcliënt duurt circa 45 minuten en wordt afgesloten met een reflectiegesprek tussen de begeleider en de paardencoach in kwestie. Hier is de gastcliënt, bij voorkeur, niet bij aanwezig.

Middag

Het middagdeel is meestal gereserveerd voor toepassing van de theorie middels oefeningen. En vanaf blok 3 komen daar gastcliënten bij. De oefeningen zijn veelal in subgroepen en het paard is daar een onderdeel van. Een enkele keer zijn de oefeningen zonder paard.

Na elke oefensessie volgt een nabespreking waarbij gereflecteerd wordt op het effect en de impact van het beoogde doel van de oefening.

Elk blok wordt afgesloten met een korte terugblik en een vooruitblik.

Begeleiders

Binnen de opleiding zijn zowel vaste begeleiders als gastdocenten betrokken.

Vaste begeleiders binnen De Windopleiding zijn Ruud Knaapen en Muriël Daal

Inhoudskundige Ruud Knaapen

Ruud is een van de grondleggers in Nederland van het coachen met paarden en oprichter van Wind organisatieontwikkeling. Hij startte de opleiding in 2005 en is sindsdien als inhoudskundige actief in binnen en buitenland.

Hij heeft vooral binnen het bedrijfsleven diverse verandertrajecten begeleid. Daarnaast coacht hij zowel individuen als teams in ontwikkeltrajecten. Overige activiteiten van Ruud zijn intervisie-begeleiding en het geven van lezingen.

Binnen de opleiding is hij degenen die de inhoudelijke thema's introduceert en bespreekt. De inhoudelijke vragen worden daarom door Ruud opgepakt en beantwoord. Hierbij staat het delen van kennis en het uitnodigen hiertoe centraal. Samen met de leercoach stelt hij het programma en de inhoud van de blokken vast.

Zijn drive is het vakgebied verder brengen door zoveel mogelijk te publiceren, casuïstiek te beschrijven en uit te werken in de opleiding.

Daarnaast doet hij veel aan kennisuitwisseling met collega's. Deze inhoudelijke ontwikkelingen zijn deels terug te vinden op zijn weblog.

Leercoach Muriël Daal

Muriël is sinds 2007 als leercoach binnen de opleiding betrokken.

Zij heeft als onderwijskundig adviseur binnen diverse innovatietrajecten geadviseerd.

Daarnaast heeft ze didactische trainingen verzorgd, zowel binnen het onderwijs- als het bedrijfsleven. Onderzoek doen naar leerprocessen en effecten van onderwijs op het leerproces en verbeterplannen hiervoor opstellen, heeft daarnaast haar interesse.

Als onderwijskundig adviseur, trainer en onderzoeker volgt zij het leerproces van de deelnemers binnen de opleiding nauwlettend.

Samen kijken ze welke vervolgstappen in het ontwikkelingsproces nodig zijn. Hierbij is het belangrijk stil te staan bij de impact die de opleiding op de deelnemers heeft.

Dit betekent soms het leerproces te verragen om later te kunnen versnellen.

Transparantie naar de deelnemers over de werkwijze en de wederzijdse verwachtingen is daarbij haar motto.

Secretariaat

Via het secretariaat lopen alle administratieve zaken zoals de mailing, de facturering en de vragen die je aan de begeleiders wilt stellen. Deze vragen worden naar de betreffende begeleider of gastdocent doorspeeld en door deze beantwoord.

Tel: +31 624134437

E-mail: bureauwind@tiscali.nl

Opleidingslocatie

De locatie van de Windopleiding in Nederland is Stal den Broecke te Bennekom. De locaties voor de gastsessie zijn wisselend en worden te zijner tijd bekend gemaakt.

Stal den Broecke bevindt zich op een eenvoudige en authentieke locatie in Bennekom. De stal, staat bekend om zijn Friese paarden. De stal beschikt over een overdekte rijhal van 20 x 40 meter en een kantine. In deze rijhal vinden de meeste lessen plaats. Tevens wordt de bak gebruikt tijdens de oefeningen en sessies, deze vinden zowel met en als zonder paarden plaats. Er is een kantine aanwezig, waar de lunch gebruikt kan

worden. Aangrenzend aan de bak bevinden zich de boksen van de paarden.

Stal ten Broecke is gevestigd op het volgende adres:

Lange Rijnsteeg 2, Bennekom

Parkeren kan zowel achterin op het terrein, als voor langs de weg.

Regelingen

De belangrijkste regelingen worden hieronder vermeld

Certificering

Na afloop van de opleiding ontvangt elke deelnemer een certificaat. Hierop staat vermeld dat de deelnemer de opleiding met succes heeft afgelegd. De deelnemer krijgt het certificaat pas nadat alle te volgen blokken gevolgd en /of ingehaald zijn.

2e blok) betreft. Dit blok vormt namelijk het hart van de opleiding. De gemiste dagen zijn in te halen tijdens een van de volgende opleidingsblokken. Hiervoor dien je contact op te nemen met een van de begeleiders.

NB. Ben je afwezig tijdens één van de cursusdagen meld dit dan telefonisch aan het secretariaat.

Afwezigheid

Het kan voorkomen dat je door ziekte of andere redenen afwezig bent tijdens één van de cursusdagen. Voor het behalen van je certificaat is het geoorloofd om één cursusdag te missen zolang dat niet blok "systemisch werken" (meestal het

Verzekering

Tijdens de paardensessie staat de veiligheid van de deelnemers voorop. Wind is daarom verzekerd via een beroepsaansprakelijkheidsverzekering.